

Bölüşüm Üzerine: Ülkelerarası Rekabet Gücü İle Yurtiçi Bölüşüm İlişkisi

Esat Neyse DAŞDEMİR*

Geliş Tarihi (Received): 18.01.2018– Kabul Tarihi (Accepted): 04.04.2018

Öz

Bu çalışmada ülke içi ve ülkeler arası bölüşüm ilişkisi üzerinde durulmuştur. Bu ilişkiden yola çıkarak yurtiçi bölüşümün, ülkeler arası rekabet gücünü nasıl etkilediği incelenmiştir. Yurtiçi gelir dağılımında eşitlik, toplumun tüketim yapısını çok çeşit-az tüketimden, az çeşit çok tüketim yapısına dönüştürecektir. Böylece belirli ürünlere odaklanan ülke içi üretim, daha verimli yapıya bürünecektir. Gelir dağılımında eşitlik ile ülkenin ithalat yapısının da az çeşit-çok tüketim biçimde değişmesi, alıcı olarak ülkenin pazarlık gücünü artıracaktır. Ayrıca gelir dağılımında eşitlik yurttaşların ülkelere olan bağlılıklarını artıracak ve göç vermeyi önleyecek bir unsurdur. Bu nedenle bölüşüm, ülkenin üretim kaynaklarını elinde tutmasını sağlayacak bir unsur da olmaktadır. Böylece yurtiçi gelir dağılımı ülkenin, ülkeler arası rekabet gücünü belirlemektedir. Çalışmanın dayanağı olan bu söylem gözlemsel olarak sınanmış ve anlamlı sonuçlara varılmıştır. Sınama yatay kesit serileriyle gerçekleştiriliş ve 2012, 2013, 2014 yılları için bağlanım denklemi oluşturulmuştur. Tüm denklemler benzer sonuçları vermektedir. Bu sonuçlara göre yurtiçi gelir dağılımında bozulmalar, söz konusu ülkenin ülkeler arası rekabet gücünü düşürmektedir.

Anahtar Sözcükler: *Küresel Rekabet Gücü, Gelir Dağılımı, Verimlilik, Pazarlık Gücü, Dış Ticaret*

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İktisat, esatdasdemir@gmail.com

On Distribution: Relationship between International Competitiveness and Domestic Distribution

Abstract

This study examines the relationship between domestic distribution and international distribution with an emphasis on how domestic distribution influences the international competitiveness. With equality of domestic income distribution, society's consumption structure will be transformed from many variety-few consumptions to few variety-many consumptions. Thus, domestic production targeting specific products will become more efficient as the buyer will increase the bargaining power of the country when import structure of the country takes up few variety-many consumptions form with equality in income distribution. Equality in income distribution is an element that will increase citizens' commitment to their country and prevent immigration. For this reason, distribution is a factor that will enable the country to retain its sources of production. Thus, domestic income distribution determines the competitiveness of the country among other countries. This theory, which is the basis of the present study, was observed experimentally and meaningful results were obtained. The tests were performed with horizontal cross section data, and created regression models for 2012, 2013, 2014. All models yielded similar results. According to the results, the deterioration in the distribution of the domestic income reduces the competitiveness of the country.

Keywords: *Global Competitiveness, Income Distribution, Productivity, Bargaining Power, Foreign Trade*

Giriş

Bu çalışma ülke içi gelir dağılımı ile ülkelerarası rekabet gücü arasındaki bağlantıyı düzenli bir denklem biçiminde açıklayarak literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Ulusal kalkınmışlığın önemli göstergelerinden olan gelir dağılımı, bu çalışma içerisinde uluslararası rekabet gücünü belirleyici bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın söylemi gelir dağılımının, yol açtığı talep değişiklikleriyle verimliliği ve ithalat yapısını etkileyeceğidir. Bu iki etkiye bağlı olarak ulusal rekabet gücü, gelir dağılımından etkilenmektedir. Ancak ülkenin gelir dağılımı ile rekabet gücü arasındaki ilişkiyi etkileyen başka unsurlar da vardır. Bu unsurlar ayrı başlıklar altında ele alınmıştır.

İlk kısımda bölüşüm konusu üzerinde durulmuştur. Bölüşüm türleri açıklanmış ve bazı iktisat okullarının bölüşüm konusuna bakış açıları ile inceleme biçimleri değerlendirilmiştir.

İkinci kısımda rekabet gücünü belirleyen unsurlar ele alınmış, rekabet gücünün hem işletmeler hem ülkeler için öneminden söz edilmiştir.

Üçüncü kısma gelindiğinde ise bölüşümün, rekabet gücünü etkileme yolları ele alınmıştır. Buna göre bölüşüm iç talebi dönüştürerek benzer ürünlere yoğunlaştırmaktadır. Böylece ölçek ekonomilerine bağlı olarak bir verimlilik artışı elde edilirken, ithalat yapısının benzer ürünlere yoğunlaşması sonucunda da ülke için ithalattan tek alıcı kazancı ya da diğer adıyla monopsoncu kazanç elde etme şansı doğmaktadır. Ancak gelir dağılımında eşitlik ile rekabet gücü arasındaki ilişkinin başka bağlantıları da bu bölümde alt başlıklar biçiminde ele alınmıştır. Buna göre gelir dağılımında eşitlik göçü önleyen, ülke içi toplumsal uzlaşmayı ve siyasal düzeni güçlendiren ve böylece yatırım ortamı oluşmasına doğrudan katkı sağlayan bir unsurdur.

Dördüncü kısımda gözlemsel sınamaya yer verilmiştir. Bu kısımda Dünya Ekonomik Formu ve Dünya Bankası veri tabanlarından alınıp işleme konan serilerle çalışma içerisinde yer alan soyut söylem, somut biçimde kanıtlanmıştır.

Son bölümde ise genel bir özet ve bulguların değerlendirilmesi ile politika önerilerine yer verilmiştir.

1. Bölüşüm

İktisat okullarının yanıtını aradığı iki temel sorundan ilki büyümenin nasıl artırılacağı, diğeri ise bu büyümenin nasıl bölüşüleceğidir. Neoklasik okul ve liberal çizgiyi izleyen diğer okullar ekonomide genel ekonomik dengeden söz ederek (Akyüz, 2009, s. 106-116) hem sınıflar arası hem de ülkelerarası gelir dağılımının kendiliğinden dengeye geleceğini söylemekle bölüşüm konusunu arkaya itmiş ve büyüme analizlerini ön plana koymuşlardır.

Diğer yandan yapısalcı ve sosyalist ilkeleri benimsemiş okullar ise bölüşüm konusuna odaklanmıştır (Bocutoğlu, 2016, s. 118).

Gelir bölüşümü pek çok değişik biçimde ele alınabilir (Öztürk, 2009, s. 14-26). Bu çalışmada ülke içi yaratılan gelirin bireylerarası bölüşümü ve tüm dünyada yaratılan gelirin ülkelerarası bölüşümü ele alınacaktır. Klasik okul bölüşüm incelemelerinde yalnız fonksiyonel gelir dağılımı ile ilgilenmiştir (Uyanık, 2017, s. 41). Diğer iktisat okulları da benzer biçimde davrandığından sınıflar arası bölüşüm konusuna kıyasla bölgeler arası bölüşüm uzunca bir dönem göz ardı edilmiştir. Bölgeler arası gelir dağılımı konusuna yönelik ilgi özellikle yirminci yüzyılın ortalarından sonra artmış, 1974 yılında merkez-çevre teorisini ortaya atan Wallerstein olmak üzere, Amin, Frank ve İsveçli iktisatçı Gunnar Myrdal gibi iktisatçılar bu konu üzerine odaklanmıştır (Thirlwall & Pacheco-Lopez, 2010, s. 106-108). Şişman (2016) ülkelerarası gelir dağılımı ile krizler arasında ilişki olduğunu belirtmiştir. Buna göre gelir dağılımı eşitsizlikleri, küresel istikrarsızlığı beslemektedir.

Bu çalışmanın temel amacı ülke içi gelir dağılımı ile ülkeler arası gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi açıklığa kavuşturmak, aydınlatmaktır. Diğer bir deyişle çalışma içerisindeki söylemlerde iki gelir dağılımı türü arasında bulunan bağlantı ele alınmıştır.

2. Rekabet Gücünü Etkileyen Unsurlar

Verimlilik, ülkelerarası rekabet gücünün temel belirleyicisi ve göstergesi olsa da rekabet gücünü belirleyen pek çok unsur bulunmaktadır. Bu unsurlar ülkenin makroekonomik yapısı, döviz kurları, teknolojik gelişme, bilgili işgücü, kamu ekonomilerinin yapısı ve dışa açıklık düzeyi, faktör donanımı ve teknik altyapı (Azgün, 2017, s. 77-88) biçiminde uzatıla bilir. Aslında sayılan bu unsurların pek çoğu verimliliğe etki ettiğinden dolayı verimliliğin de bir belirleyicisidir ve dolayısıyla rekabet gücüne etki eden bu unsurları “verimlilik” başlığı altında birleştirmek yanlış olmayacaktır.

Ancak üretim maliyetlerini belirlemek yolu ile rekabet gücünü etkileyen verimlilik, rekabet gücünün tek belirleyicisi değildir. Ülkenin pazarlık gücü, ürettiği ürünün fiyatlandırılmasında ve kazancın belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır.

Pazarlık gücünü belirleyen unsurlar ise talep ölçeği ile piyasadaki alıcı ve satıcı sayılarıdır. İşletmeler açısından bakıldığında bir sektördeki alıcı ve satıcıların sayıları, işletmelerin kazancını ve rekabet gücünü belirleyen en önemli unsurdur (Porter, 2015, s. 131-133). Alıcıların çok sayıda olması, alıcılar arasında rekabeti artırırken, satıcı ya da satıcıların kazancını yükseltmektedir. Söz konusu durumun tersi de geçerlidir.

Bu çalışma, ülkenin “çok çeşit-küçük ölçek” ithalat yapısı ile “az çeşit-büyük ölçek” ithalat yapısı arasında önemli düzeyde pazarlık gücü açığı olduğunu vurgulamaktadır. Buna

göre ülke “az çeşit-büyük ölçek” ithalat yapısı ile belirli ürünlerden çok sayıda ithalat yaparsa, rekabet gücünü artırarak, tek alıcı (monopson) kazancı elde edecektir. Ancak söz konusu ürünlerin özellikleri de ayrıca önemlidir.

3. Bölüşüm Rekabet Gücünü Nasıl Etkiler: Bölüşüm, Tüketim Yapısı Ve Rekabet Gücü İlişkisi

Bu çalışma, bölüşüm ile rekabet gücü arasındaki ilişkiyi genel olarak, bölüşümün talep yapısına olan etkisi ile açıklamaktadır. Buna göre, gelir dağılımında eşitlik, yurtiçi talep çeşitliliğini törpüleyecek; dolayısıyla yurtiçi tüketim benzer ürünlere yoğunlaşacaktır (Bkz. Tablo 1).

Ancak gelir dağılımında eşitliğin rekabet gücünü artırması yalnızca talepte gerçekleşen bu yoğunlaşmayla ilgili değildir. Gelir dağılımında eşitlik ile toplum içi uyum ve siyasal düzen güçlenecek, yatırım ortamı sağlanacaktır. Bölüşümün diğer önemli bir yararı ise yurttaşların ülkeye olan bağlılıklarını artırmak yolu ile ülkedeki göç verme sorununun önüne geçmesidir.

Yurtiçi tüketimin değişik ürünlerden az sayıda olması yerine, benzer ürünlerden çok sayıda olmasının dış ticarete iki önemli yararı vardır. Bunlardan ilki ithal ürünlerde çeşitliliğin azalıp, benzer ürünlerde alım sayısının artması sonucu ülkenin tek alıcı(monopson) gücünü artırarak sağladığı kazançtır. Diğeri ise yurtiçi tüketim yapısının benzer biçime bürünmesi sonucu, yurtiçi üretimin çok çeşit-küçük ölçek yapısından, az çeşit-büyük ölçek üretim yapısına geçmesi ve pozitif ölçek ekonomilerinden kazanç elde etmesidir. Yine, söz konusu ürünlerin özelliklerinin önemli olduğunu vurgulamak gerekir.

Gelir düzeyi tüketim kalıplarını önemli ölçüde etkilemektedir (Yükseler, 2003, s. 15). Tablo 1’de gelirden en az payı alan yüzde yirmilik dilim ve en çok payı alan yüzde yirmilik dilimin yaptıkları tüketim harcamaları ile ilgili bilgiler verilmiştir. 1. %20’lik dilim en az geliri alan kesimi, 5. %20’lik dilim ise en çok geliri alan kesimi göstermektedir.

Tablo 1: Gelire Göre Tüketim Türleri

<i>Tüketim Harcaması Ana Grupları</i>	1. %20	5. %20
<i>Gıda ve alkolsüz içecekler</i>	28,9	14,2
<i>Alkollü içecekler, sigara ve tütün</i>	5,2	3,3
<i>Giyim ve ayakkabı</i>	4,6	5,5
<i>Konut ve kira</i>	32,0	21,7
<i>Mobilya, ev aletleri ve ev bakım hizmetleri</i>	5,6	6,5
<i>Sağlık</i>	2,1	2,1
<i>Ulaştırma</i>	8,9	22,8
<i>Haberleşme</i>	2,9	3,7
<i>Eğlence ve kültür</i>	1,7	3,6
<i>Eğitim hizmetleri</i>	0,6	4,1
<i>Lokanta ve oteller</i>	4,6	7,6
<i>Çeşitli mal ve hizmetler</i>	3,0	5,0

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı Bütçe Araştırması (2016)

Türkiye Cumhuriyeti’ni kapsayan Tablo 1’deki bilgiler ışığında, gelir düzeyi ile tüketime konu olan ürünler arasındaki ilişki anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, iki gelir sınıfı da aynı tüketim çeşidi içerisinde sayılsalar bile, marka ve fiyat değişiklikleri nedeniyle tüketilen ürünlerin benzer yapıda olmadıkları söylenebilir.

Gelir dağılımında eşitlik sağlandıkça, tüketim çeşitliliği azalacak, tüketim türleri ve tüketilen ürünlerin özellikleri daha benzer biçime bürünecektir. Tüketime belirli ürünlere yoğunlaşması ile iki önemli yarar elde edilir. Bunlar Tek alıcı kazancı ve verimlilik artışıdır. Öte yandan bölüşümde eşitliğin tek yararı bunlar değildir. Değişik başlıklar altında bazı kazanımlar açıklanmış olsa da gelir dağılımında eşitliğin bu çalışma içerisinde yer almayan başka toplumsal, kültürel ve bireysel kazanımları da olacaktır.

3.1. Tek Alıcı Kazanç

Tek alıcılık ya da diğer adıyla monopsonculuk bir üründe pek çok satıcıya karşın yalnızca bir alıcının bulunma durumudur (Aypek, Ban, Güzel, Küçüközmen, & İltaş, 2009, s. 450).

Gelir dağılımında eşitlik ile birlikte talebin benzer ürünlerde yoğunlaşma durumu ithal edilen ürünler için de geçerlidir. İthal edilen ürünlerin az çeşit-çok tüketim yapısına bürünmesi ülkeyi, belirli ürünlerin büyük alıcısı yapacak ve dolayısıyla pazarlık gücünü artıracaktır.

Tek alıcı kazancı yalnızca nihai ürünlerde değil, özellikle büyük ölçekli üreticilerin girdi olarak tükettiği ürünler için de geçerlidir. Gelişmiş ülkelerde bulunan yüksek ölçekli işletmeler, gelişmekte olan ülkelerdeki tedarikçi işletmelerden girdi sağlarken tek alıcı gücünden yararlanabilir. Tedarikçiler karşısında alıcı işletmenin büyüklüğü ve piyasa gücü, tekel gücünden daha önemli düzeyde olabilir (Çaşkurlu, 2011, s. 95)

Üreticilerin küçük ölçekli çok sayıda işletmeler ve alıcıların ise az sayıda büyük ölçekli işletmeler olduğu durumda, alıcılar kolaylıkla üretici işletmeleri etkisi altına alabilmektedir ve alıcılar büyük ölçekte ürün satın alıyorsa, satın alma gücünden yararlanarak fiyatları önemli düzeyde düşürebilir (Barca & Esen, 2012, s. 95). İşletmeler arası geçerli olan bu durum, benzer biçimde ülkeler için de geçerlidir.

3.2. Verimlilik Artışı

Toplam çıktının, bu çıktının üretiminde yararlanılan girdiye bölünmesi ile elde edilen verimlilik oranı gerek ülkeler gerek işletmeler arası rekabetin önemli bir unsurudur. Bunun nedeni verimliliğin, üretim maliyetlerini belirten bir kavram olmasıdır. Üretim maliyetleri ise, rekabet üstünlüğünün tek etkeni olmasa da en önemlilerinden biridir.

Verimlilik; günümüz koşullarında ülke ekonomileri için önemli bir unsurdur ve özellikle kalkınma aşamasında olan, sermaye, teknoloji, bilgili işgücü ve teknik bilgiden yoksul ülkeler için üzerinde durulması gereken bir konudur (Kayar, 2012, s. 41, 42).

Verimliliği belirleyen pek çok unsur bulunmaktadır. Bunlar kabaca teknoloji, yönetim ve planlama, iş bölümü ve uzmanlaşma biçiminde özetlenebilir. Bu unsurların tümünü etkileyen önemli bir öge ise üretim ölçeğidir. Üretim ölçeğindeki artış üretimde daha ileri teknolojilerin yer almasına olanak tanır, yönetim ve organizasyon yapısına işlevsel bir biçim kazandırır ve ölçekteki artış iş bölümünü ile bu iş bölümüne bağlı uzmanlaşmayı artırarak verimliliği artırır.

Gelir dağılımda eşitliğin sağlanması sonucu talebin “çok çeşit, az üretim” yapısından “az çeşit, çok üretim” yapısına geçmesi, pozitif ölçek ekonomileri ile birlikte verimliliği artıracak bir unsurdur. Bu yol ile çok çeşitli ürün üretmeye bağlı olarak ortaya çıkan zaman kaybı (Timur, 2005, s. 15-16) ve yine ürün çeşitliliği nedeniyle standardizasyona gidilememesi, ya da standardizasyonun zorlaşması gibi sorunlar iyileşecektir.

Gelir dağılımının verimliliği ne ölçüde artıracığı konusunda belirleyici olan talebin hangi alanlara yoğunlaşacağıdır. Bu alanların pozitif ölçek ekonomilerine ne denli olanak verdiği, elde edilecek kazanımlar açısından önemlidir.

Gelir esnekliği nispeten yüksek imalat sanayi ürünlerinde, pozitif ölçek ekonomilerinin verimlilik artışına daha güçlü etki etmesi (Koyuncu, Mıhçı, & Erinç, 2017, s. 18-20) ve gelirden daha az pay alan kesimin gelirindeki artış ile bu tür ürünlerin talebini artırması, verimliliğin daha yüksek düzeylerde artması anlamına gelmektedir.

Tablo 1’den anlaşılabacağı üzere gelir düzeyindeki artışlar başta ulaştırma, haberleşme, eğlence-kültür ve eğitim harcamalarının tüketimdeki payını yükseltmektedir.

Ulaştırma ve haberleşme altyapıları, piyasaları birbirine yaklaştıran, taşıma ve iletişim maliyetlerindeki düşüşle birlikte diğer alanlardaki verimliliği artıran ve bölgesel kalkınmayı destekleyen alanlar olması (Kara & Taş, 2012, s. 477, 478) ile birlikte özellikle demiryolu ulaşım harcamaları pozitif ölçek ekonomilerinin güçlü değerlerde olduğu bir alandır. Bununla birlikte Türkiye Cumhuriyeti ölçeğinde yapılan gözlemsel bir çalışmada bölgesel ulaştırma altyapılarının bölgesel gelir eşitsizliklerini giderdiği görülmüştür (Saatçioğlu & Karaca, 2013, s. 8, 9)

Eğitim alını ise doğrudan ve dolaylı yollardan ulusal geliri artıran, kalkınmayı destekleyen (Öztürk, 2005, s. 28), toplumsal sermayeyi artıran bir alandır (Karagül & Masca, 2005, s. 38). Toplumsal sermayenin artışı ile bireylerin bilinçlenmesi toplumsal duyarlılığı artıracığı ve suça eğilimleri azaltacağından, ülke içi güvenlik harcamalarındaki düşüşle birlikte, maliyetleri azaltacak ve verimliliği artıracaktır. Bu gibi nedenlerden dolayı eğitim

harcamalarının hem bireysel hem toplumsal getirileri oldukça yüksektir (Taş & Yenilmez, 2014, s. 182).

Stiglitz (2016), çalışmasında eşitsiz gelir dağılımının az verimli ve üretken bir ekonomiye neden olacağından söz etmiş ve bunu üç nedene bağlamıştır. Bunlarda ilki genel yarar sağlayan kamu yatırımları ile kamusal eğitime verilen desteklerin azalması, ikincisi eşitsizlik ile rant peşinde koşan kesimin yasal düzenlemelerde bozukluklara neden olması, son olarak işçilerin motivasyonundaki kayıplardır (Stiglitz, 2016, s. 154, 158, 165). Stiglitz bölüşümün bu üç nedenden dolayı verimlilik kaybına neden olacağı üzerinde durmuştur. Bu çalışmada ise gelir dağılımı ve talep yapısı değişimi arasındaki ilişkiden yola çıkılarak verimliliğin nasıl artacağına yönelik vurgu yapılmıştır.

E. Neyse Daşdemir (2018) çalışmasında ticari kredilerin, girişimci borç yükünü artırarak girişimciyi daha verimli çalışmaya zorlayacağı üzerinde durmuştur. Dolayısıyla üretim amaçlı borçlanmalar, girişimciyi ödeme yükü aracılığıyla maliyet düşürmeye zorlayacağından, verimliliği artıracak bir unsur biçiminde değerlendirilmektedir. Ancak Daşdemir aynı çalışmasında verimliliği artırmayı sağlayan bu unsurun diğer yandan rekabet gücünü azaltacağını söylemiştir. Diğer bir deyişle ülke içi işletmelerin iç borçlanması verimliliği ve rekabet gücünü artıracakken, dış borç yüklerindeki artış işletmeleri verimliliklerini artırmaya zorlasa bile ülkenin rekabet gücünü azaltacaktır.

Sonuç olarak, aslında üretim maliyetlerinin bir göstergesi olan verimlilik kavramı gerek işletmeler gerek ülkelerin piyasaya tutunabilmeleri için önemli bir unsurdur. Gelir dağılımında eşitlik ile birlikte talebin benzer ürünlere kayması ve bu ürünlerin pozitif ölçek ekonomileri ve pozitif dışsallıkları destekler özellikle olmaları, bölüşüm ile verimlilik arasında doğrudan bir ilişkinin varlığını göstermektedir. Bu durumda yurtiçi gelir dağılımının daha eşitcil olması verimlilik artışları ile üretim maliyetlerinin düşüşünü sağlayarak ülkenin rekabet gücünü artırmaktadır.

3.3. Kamu Harcamaları

Gelir dağılımında eşitlik ve talep benzeşmeleri sonucunda, yurttaşların kamudan beklediği hizmetler de benzer düzeylerde gerçekleşecektir. Bunun sonucunda kamu harcamalarının verimliliği artacaktır. Öyle ki bütçe performans denetiminde yeni unsur olarak “eşitlik” konusu öne çıkmaktadır (Candan, 2007, s. 82, 83). Ancak bölüşümde eşitliğin kamu harcamalarıyla ilişkisi yalnızca verimlilik ve bütçe performansı ile ilgili değildir.

Tüketimleri benzer yapıda olan yurttaşların kamu harcamalarına yönelik tartışmaları azalacaktır. Söz gelimi; tiyatro ve kültür-sanat harcamaları gibi, gelir düzeyi düşük bireylerin ilgilendiği ya da görece az ilgilendiği hizmetlere bütçeden yüksek paylar ayrılması, söz

konusu bireyler açısından olumlu karşılanmayacaktır. Dolayısıyla bütçe ve kamu harcamaları konusunda yurttaşların ülkelerine karşı güveni kırılmış olacaktır.

Öte yandan gelir dağılımının daha eşitcil olduğu bir ülkede yurttaşlar arasındaki dayanışma çok daha sağlam bir yapıda olacak, yurttaşların ülkelerine olan bağlılıkları yüksek düzeylere çıkacaktır. Bunun da bir sonucu olarak ülke iç ve dış amaçlarını daha kararlı izleyebilecek, yurttaşlar arasındaki tartışmalar bu amaçlara ulaşma konusunda bir engel oluşturmayacaktır.

3.4. Talep Kaymasının Diğer Yararları

Talepte yaşanan bu değişimler, aslında doğal bir bebek endüstri uygulamasından başka bir şey sayılamaz. Tablo 1 üzerinden açıklandığı gibi, gelirin eşitlenmesi ile talebin yoğunlaştığı alanlar oldukça stratejik konumdadır.

Verimlilik artışlarının sağlandığı bu ürünlere olan iç ve dış talep esnekliği ayrıca önemlidir. Üretilen ürüne olan talep esnekliği ticaret hadleri (Seyidoğlu, 2015, s. 79, 80) ve dolayısıyla ülkenin rekabet gücünün diğer bir belirleyicisidir. Düşük gelir düzeyindeki bireylerin, gelirlerindeki artış ile gelir esneği yüksek ürünlere yönelmeleri, piyasa üretimini gelir esnekliği yüksek ürünlerin tarafına kaydıracaktır. Bu da piyasada düşük gelirli bireyler için düşük katma değerli ürün üretmek yerine, orta ve yüksek düzeyde geliri olan kişilere yönelik görece daha yüksek katma değeri olan ürünlerin üretilmesi anlamına gelir. Dolayısıyla piyasada yaratılan katma değer artmış olur.

Gelir dağılımında eşitlik ile gelirden yüksek pay elde eden kesimin gelirinde yaşanacak düşüş, bu kesimin yaptığı lüks ithalatı engelleyecek ve üretim artığının ülke dışına çıkmasına engel olacaktır. Dolayısıyla bunların elde ettiği kazanç, lüks ithalata değil, yatırıma yoğunlaşacaktır.

Son olarak; işletmenin özgül bir alıcı sınıfı, ürün yelpazesi ve bölgesel pazar üzerine odaklanması rekabet stratejilerini etkin bir biçimde yönetmesi açısından önemli bir unsurdur (Porter, 2015, s. 46). Ülke içinde değişik gelir sınıflarının oluşu, yine ülke içinde üretim yapan işletmeleri bu değişik sınıflara yönelik geniş bir ürün yelpazesi tutmaya itecektir. Oysa ülke içi, hem bölgesel hem bireyler arası gelir dağılımında eşitlik ya da benzerlik oluşu işletmelerin odaklanma sorununa doğal bir çözüm olmaktadır. Bu yol ile işletmeler rekabet stratejilerini daha iyi yöneterek, ülke dışı işletmelerle daha etkin biçimde rekabet edeceklerdir.

Japon klima üreticilerinin geçmişi odaklanma stratejisinin önemini anlatma konusunda iyi bir benzetme olacaktır. Küçük Japon evlerine yönelik ufak boyutlu klima üretimine odaklanan Japon işletmeleri, bu yol ile küresel piyasalarda üstün bir konuma gelmiştir (Azgün,

2017, s. 91). Diğer bir deyişle yurtiçi talebin benzerlik göstermesinden yararlanan üreticiler, süreç içerisinde yurt dışı piyasaları etkisi altına almayı başarmıştır.

3.5. Ulusal Bilinç, Önlenebilir Göç ve Kalkınma

Gelir dağılımında eşitlik, rekabet gücünü yalnızca talep değişimleri yoluyla etkilememektedir. Ülke yurttaşlarının yüzleştiği yaşam koşullarında benzerlik, yurttaşların ülkeleri ve birbirlerine olan bağlılık düzeylerini artıracak, dayanışmayı güçlendirecektir. Bunların sonucu olarak ülkenin verdiği göç akımlarının önüne geçilmiş olacaktır.

Göç, varlıklı ülkenin yoksul ülkeden çektiği en önemli üretim kaynaklarından biridir. Bu nedenden dolayı göç vermek, yoksul ülkede yoksulluğu süreklileştiren önemli bir durumdur (Daşdemir, 2017, s. 750, 751). Dolayısıyla göç akımlarının durdurulamaması, varlıklı ile yoksul ülke arasındaki gelir eşitsizliğini derinleştirecektir.

Ulusal bilincin ve yurttaşın ülkesine olan bağlılığının artması, yoksulluğun ve yoksullaşmanın en önemli etkenlerinden olan göç akımlarının önüne geçecektir. Gelir dağılımının yurttaşlar arasında daha eşit biçimde dağılması ise bireylerin ülkelerine olan bağlılıklarını artıracak bir unsur olmaktadır.

Dolayısıyla gelir dağılımında eşitlik, ülkenin emek göçü vermesini önleyerek, üretim kaynaklarını yurtiçinde tutmasını sağlayacaktır. Üretim kaynaklarını elinde bulunduran ülkenin rekabet gücü daha üstün olacaktır. Bu nedenle yurt severlik anlayışının ülke içinde yayılması, ülkenin rekabet gücünü artırmaktadır.

4. Gözlemsel Sınama

Çalışmanın temel dayanağı olan “Gelir dağılımında eşitliğin, rekabet gücünü arttırdığı” söylemi, somut göstergelerle sınanmıştır. Bunun için Dünya Bankası ve Dünya Ekonomik Formundan alınan yatay kesit serileri ile üç yıl için üç ayrı bağlanım denklemi oluşturulmuştur. Yatay kesit sınaması yapılmasında temel neden ülkeler arasında verilerin kopuk olması dolayısıyla panel veri sınamasında yer alacak gözlem sayılarını azaltmasıdır. Sınamada kullanılacak değişkenler Gini katsayısı ve küresel rekabet gücü endeksidir.

Lorenz eğrisinden elde edilen Gini katsayısı, gelir bölüşünü tek bir sayı ile değerlendiren ve bölüşüm eşitsizliğinin ölçütünde en yaygın yararlanılan göstergedir (Öztürk, 2009, s. 55, 56). Sıfır ile bir arası değer alan Gini katsayısının bire yakınlığı gelir dağılımında bozukluğu belirtirken sıfıra yakınlığı gelir dağılımında eşitlik anlamına gelmektedir.

Dünya Ekonomik Formu (The World Economic Forum) tarafından yayınlanan Küresel Rekabet Raporu, ülkeler arası rekabet gücünün önemli bir göstergesidir. Bu raporun içerisinde yer alan Küresel Rekabet Endeksi, ülkelerin küresel piyasalardaki rekabet gücünü

derecelendirmektedir. Endeks değerinin yüksek olması ülkenin rekabet gücünün yüksek olması anlamına gelir.

Gözlemsel sınamada yer alacak Gini değeri Dünya Bankası veri tabanından ve rekabet gücü endeksi ise Dünya Ekonomik Formu internet sitesinden alınmıştır.

Yatay kesit serileriyle üç yıl için (2012, 2013 ve 2014) bağlanım denklemleri oluşturulmuştur. Gözlem değerleri olabildiğince yüksek tutulmak istense de her iki değerin eşanlı bulunmadığı ülkeler söz konusu yıl için yapılan sınamaya katılamadığından dolayı zorunlu olarak bazı kayıplar yaşanmıştır.

Oluşturulan bağlanım denklemleri aşağıdaki gibidir.

$$Küresel Rekabet Gücü Endeksi = \beta - \vartheta * Gini + \mu \quad (1)$$

Denklemden yer alan “ β ” sabit, “ ϑ ” Gini katsayısını ve “ μ ” ise hata terimini belirtmektedir. Beklenen sonuç Gini ile rekabet gücü endeks değeri arasında ters yönlü ilişki olduğudur.

Tablo 2: Bağlanım Denklemi İşlem Çıktıları (Bağımlı Değişken: Küresel Rekabet Gücü Endeksi)

Değer Adları	Bağlanım Denklemi Yılları	2012	2013	2014
Bağımsız Değişken (Gini) Katsayısı(üstte) ve T Olasılık Değeri(alta)		-0.233 -3.324(a)	-0.201 -2.650(b)	-0.214 -2.892(a)
Sabit Katsayı(üstte) ve T Olasılık Değeri(alta)		2.292 9.145(a)	2.194 8.095(a)	2.213 8.347(a)
R^2		0.142	0.100	0.124
F Değeri(üstte) ve F Olabilirlik Değeri(alta)		11.052(a) 0.001	7.020(a) 0.010	8.364(a) 0.005
Gözlem Sayısı		69	65	61
White Sınaması (Ki-Kare Olabilirlik Değeri)		0.357	0.272	0.118
Breusch-Pagan-Godfrey Sınaması (Ki-Kare Olabilirlik Değeri)		0.152	0.179	0.056
Jarque-Bera Sınaması (Olabilirlik Değeri)		0.688	0.138	0.146

Not: a=%1, b=%5, c=%10 önem düzeyinde anlamlılığı göstermektedir. Anlamlılığın ölçütü olarak yararlanılan tablolar Gujarati ve Porter (2014) kitabının ek kısmından elde edilmiştir. Denkleme konu olan serilerin logaritmaları alınmıştır. Sınama sonuçları Eviews 8 Paket Yazılımı ile elde edilmiştir.

Değişen varyans sorunu yatay kesit serileriyle oluşturulan bağlanım denklemlerinde sıklıkla karşılaşılan bir sorundur. Çalışma içerisinde değişen varyans sorunu için White Genel Değişen Varyans Sınaması ve Breusch-Pagan-Godfrey Sınaması (Gujarati & Porter, 2014, s. 387, 389) yapılmıştır. Her iki değişen varyans sınaması da normal dağılım varsayımına

dayanmaktadır. Oluşturulan bağlanım denkleminde hata terimlerinin normal dağıldığını sınamak için Jarque-Bera Sınaması yapılmıştır.

Jarque-Bera Sınamasında boş hipotez hata terimlerinin normal dağıldığıdır. Tablo 2’de görüldüğü üzere oluşturulan bütün bağlanım denklemlerinde Jarque-Bera Olabilirlik değeri 0.10’dan yukarıdır. Bu nedenle boş hipotez reddedilemez, kalıntıların normal dağıldığı söylenebilir.

White ve Breusch-Pagan-Godfrey Sınamalarında boş hipotez, oluşturulan denklemde değişen varyans sorunu olmadığıdır (Güriş, Çağlayan, & Güriş, 2013, s. 258, 270). Yine Tablo 2’de yer alan olasılık değerlerinden anlaşılacağı üzere 2014 yılı dışında tüm modeller için boş hipotez reddedilemez, dolayısıyla değişen varyans sorunu olmadığı söylenebilir. Yalnızca 2014 yılı verileriyle oluşturulan bağlanım denkleminde Breusch-Pagan-Godfrey Olabilirlik Değeri 0.10 ile 0.05 arası bir düzeyde bulunmuştur. Ancak söz konusu dönem için yüzde on önem düzeyinde Breusch-Pagan-Godfrey Sınamasının boş hipotezi reddedilse de yüzde beş önem düzeyinde reddedilememiştir.

Oluşturulan üç bağlanım denkleminde de beklenen ve anlamlı sonuçlara varılmıştır. Denklemlerin tek bağımsız değişkeni olmasından dolayı R kare değeri düşük çıkmış olsa da; üç denkleme göre de beklendiği gibi Gini katsayısındaki artış, küresel rekabet gücü endeks değerini düşürmektedir. Diğer bir deyişle ülke içi gelir dağılımındaki bozulma, ülkelerin rekabet gücünü olumsuz yönde etkilemektedir.

Sonuç

Ülke içi bölüşümde eşitlik konusu bir ülkenin yapısını ve ülkelerarası düzeyde etkinliğini belirleyen en önemli unsurdur. Yurttaşları birbirinden çok değişik yaşam koşulları ile yüzleşen ülkeler pek çok açıdan etkinlik kaybı yaşamaktadır. Bu etkinlik kaybının sonucunda ise söz konusu ülkeler küresel rekabet gücünü yitirmektedirler. Bu çalışmanın literatüre katkısı ülke içi gelir dağılımı ile ülkelerarası eşitsizliği açıklamak ve bunu denklemlendirmek olmuştur. Bu bağlamda yurtiçi gelir dağılımını iyileştirici unsurlar, ülkelerin rekabet gücünü artırmaya yönelik bir araç olarak önerilmiştir.

Bu çalışma içerisinde gelir dağılımında eşitliğin rekabet gücüne etkisi, özellikle talepteki değişimler yoluyla açıklanmıştır. Buna göre gelir dağılımında eşitlik, yurtiçi talebi daha benzer bir yapıya bürümektedir. Böylece verimlilikte artışa neden olmakla birlikte, ülkenin tek alıcı (monopsoncu) kazanç elde etmesini sağlamış olur. Ülkeye, ithalatta tek alıcı kazancı elde etme olanağı veren bu dönüşüm; bölüşümde eşitlik ile birlikte “çok çeşit, az tüketim” talep yapısından, “az çeşit, çok tüketim” talep yapısına geçiş sonucu kazanılmış olur.

Gelir dağılımında eşitlik ile talepte yaşanan kayma, ülke üretimini katma değeri yüksek; stratejik alanlara yönlendirir. Bu yönüyle aslında gelir dağılımında eşitlik, doğal bir bebek endüstri uygulamasıdır.

Ayrıca talebin benzer yapıda olması yurttaşların kamu harcamalarından beklentilerini de benzer yapıya sokacaktır. Böylece kamu harcamalarının verimliliğinde artış olması ile birlikte, yurttaşlar ve politik çevre arasında bütçe ve kamu harcamaları tartışmaları biraz daha azalacaktır. Bu yol ile ülke iç ve dış politikalarına yoğunlaşma olanağı yakalayacaktır.

Gelir dağılımında eşitlik, verilen göçün önüne geçer. Böylece en önemli üretim girdisi olan bilgili emeği yurtiçinde tutarak, ülkenin rekabet gücünü artırmış olur. Ayrıca yurttaşların ülkelerine olan bağlılıklarını güçlendirir ve yaşam koşullarındaki benzeşmenin sonucu olarak aralarındaki dayanışma sağlamlaşır. Böylece ülke içinde gerekli olan yatırım ortamı oluşur.

Bölüşümde eşitlik ve küresel rekabet gücü arasındaki ilişki gözlemsel olarak sınanmış ve anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre Gini katsayısındaki artışlar ile küresel rekabet gücü endeks değeri arasında ters yönlü bir ilişki vardır. Diğer bir deyişle, ülke içi gelir dağılımı eşitsizleştikçe, söz konusu ülkenin rekabet gücü azalmaktadır.

Kaynakça

- Akyüz, Y. (2009). *Sermaye, Bölüşüm, Büyüme*. Ankara: Eflatun.
- Aypek, N., Ban, Ü., Güzel, A., Küçüközmen, C., & İltaş, Y. (2009). *Ekonomik Terimler Sözlüğü*. Ankara: Gazi.
- Azgün, S. (2017). *Dış Ticaret ve Rekabet Gücü*. Bursa: Ekin.
- Barca, M., & Esen, S. (2012). Rekabet Avantajı Sağlama ve Sürdürmede Stratejik Yaklaşımlar. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 7(2), 89-107.
- Bocutoğlu, E. (2016). *İktisadi Düşünceler Tarihi*. Bursa: Ekin.
- Candan, E. (2007). *Türk Bütçe Sisteminde Performans Denetimi*. Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Çaşkurlu, S. (2011). Uluslararası Piyasaların Asimetrik Yapısı ve Gelişmekte Olan Ülkeler: Küreselleşen Üretim, Ticaret ve Rekabete İlişkin Yeni Sorunlar. *Öneri Dergisi*, 9(36), 189-199.
- Daşdemir, E. N. (2017). Göçün Piyasalara Etkisi ve Faktör Hareketliliğini Açıklama Gücü: Emek Piyasalarının Küreselleşmesi ve Maliyetleri. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 742-764.
- Daşdemir, E. N. (2018). Borç Yükünün, Borçlu ve Ekonomi Üzerine Etkileri: Tüketici Kredileri ve Ücretler Üzerine Gözlemsel Bir Sınama. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 58-72.
- Gujarati, D. N., & Porter, D. C. (2014). *Temel Ekonometri*. (Ü. Şenesen, & G. G. Şenesen, Çev.) İstanbul: Literatür.
- Güriş, S., Çağlayan, E., & Güriş, B. (2013). *EvIEWS İle Temel Ekonometri*. İstanbul: Derya.

- Kara, M. A., & Taş, S. (2012). Ulaştırma ve Haberleşme Altyapısının Bölgesel Kalkınmaya Katkısı ve Türkiye Üzerine Bir Uygulama. *Maliye Dergisi*, 0(163), 468-480.
- Karagül, M., & Masca, M. (2005). Sosyal Sermaye Üzerine Bir İnceleme. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Bahar, 37-52.
- Kayar, M. (2012). *Üretim ve Verimlilik: Temel Esaslar ve Uygulama*. Bursa: Ekin.
- Koyuncu, M., Mihci, H., & Erinç, Y. (2017). *Geçmişten Geleceğe Türkiye Ekonomisi*. İstanbul: İletişim.
- Öztürk, N. (2005). İktisadi Kalkınmada Eğitimin Rolü. *Sosyoekonomi*, 1(1), 27-44.
- Öztürk, N. (2009). *İktisatta Bölüşüm (Kuram-Politika)*. Ankara: Palme.
- Porter, M. E. (2015). *Rekabet Stratejisi (Sektör ve Rakip Analizi Teknikleri)*. (G. Ulubilgen, Çev.) İstanbul: Aura.
- Saatçioğlu, C., & Karaca, O. (2013). Ulaştırma Altyapısı ve Bölgesel Gelir Farklılıkları: Türkiye İçin Bir Analiz. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 1-11.
- Seyidoğlu, H. (2015). *Uluslararası İktisat Teorisi (Teori, Politika ve Uygulama)*. İstanbul: Güzem Can.
- Stiglitz, J. E. (2016). *Eşitsizliğin Bedeli*. (O. İşler, Çev.) İstanbul: İletişim.
- Şişman, M. (2006). Parasal Kriz Teorileri ve Gelişmekte Olan Ülkeler. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 15-34.
- Şişman, M. (2016). Financialization, Inequality And Crisis. *SSRN: International Political Economy: Globalization ejournal*. <http://ssrn.com/abstract=2819471> adresinden alındı
- Taş, U., & Yenilmez, F. (2014). Türkiye'de Eğitimin Kalkınma Üzerindeki Rolü ve Eğitim Yatırımlarının Geri Dönüş Oranı. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 155-186.
- The World Economic Forum. (2018). <https://www.weforum.org/> adresinden alındı
- Thirlwall, A. P., & Pacheco-Lopez, P. (2010). *Ticaret Liberalizasyonu ve Ulusların Fakirliği*. (L. Kösekahyaoglu, Çev.) Ankara: Alter.
- Timur, H. (2005). *İş Ölçümü, İş Planlaması, Verimlilik: Kurumsal ve Örnek Uygulamalı*. Ankara: Siyasal.
- TÜİK. (2018). tuik.gov.tr adresinden alındı
- Uyanık, Y. (2017). Gelir Dağılımı Teorileri. Ç. Özdemir, & E. İslamoğlu içinde, *Gelir Dağılımı ve Yoksulluk (Kavram-Teori-Uygulama)* (s. 39-57). Ankara: Seçkin.
- World Development Indicators/DataBank. (2018). The World Bank: <http://databank.worldbank.org> adresinden alındı
- Yükseler, Z. (2003). 2002 Hanehalkı Bütçe Anketi: Gelir Dağılımı ve Tüketim Harcamalarına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi. *Turkish Economic Association*, No 2003/6.